

Græsroddernes svar på klimakrisen: Gør op med vækstens tyranni!

Af John Holten-Andersen, medlem af Levende Hav og Klimaforums bestyrelse

Så er de samlet igen, hundreder af ministre og tusindvis af embedsmænd, med samt et følge af mindst lige så mange lobbyister fra erhvervslivet og de grønne NGO'er. De er til klimatopmøde i 'Cooperation of the Parties', FN's politiske organ til håndtering af klimakrisen. Det er 16. gang de mødes, deraf navnet COP16, og denne gang finder mødet sted i Cancun, en forfærdelig kommerciel ferieby i det nordvestlige Mexico. Tæt på grænsen til USA – men fjernt fra dem som virkelig rammes af miljø- og klimaødelæggelserne.

Ambitionerne er på forhånd skruet ned til et minimum, for man ønsker ikke at gentage de skuffede forventninger fra COP15 i København. Tankegangen er åbenbart, at man dermed kan udråbe et indholdsløst resultat til en sejr og derved genskabe tilliden til processen. Problemet er bare, at klimaet er ligeglad med denne form for politisk spin – ja, realiteten er, at desto længere tid der går uden nogen reel form for handling, desto vanskeligere bliver det at undgå en skæbnesvanger destabilisering af vort klima. Derfor er denne forhandlingsfarce i virkeligheden udtryk for en grænseløst kynisk uansvarlighed.

Hvem er ansvarlig for uansvarligheden? Umiddelbart er det ikke svært at pege på en hovedskurk, nemlig USA. Ved alle møder siden COP-processen blev sat i gang i Rio de Janeiro i 1992, har USA blokeret for internationalt forpligtigende aftaler, der ville pålægge USA et ansvar. Da USA samtidig er verdens suverænt største forbruger af fossile brændsler og dermed verdens største udleder af drivhusgasser er det klart, at denne holdning har været invaliderende for reelle fremskridt i de internationale forhandlinger. Op til COP15 i København satte man sine forhåbninger til en ny og mere klimavenlig amerikansk administration – men det skulle vise sig forgæves. Og efter det nylige midtvejsvalg til Kongressen er klimapolitikken reelt lagt i dybfryser.

Baggrunden for denne misere er naturligvis, at hele den amerikanske økonomi og dermed hele det amerikanske samfund er bygget op under forudsætning af en ubegrænset adgang til stadigt stigende mængder af billig fossil energi. En ændring af denne forudsætning indebærer derfor samtidig en ændring af selve fundamentet for 'the american way of life'. Derfor kæmper de toneangivende kræfter i den amerikanske politiske og økonomiske elite med næb og klør mod enhver ansats til en reel klimapolitik. Og i dette forehavende har de desværre særdeles tunge allierede i mange andre af verdens lande – især blandt de rigeste!

For sagen er jo, at 'the american way of life' over de sidste godt 50 år er blevet eksporteret til hele den øvrige del af verden, ja, sagen er at denne særlige samfundsindretning er uløseligt forbundet med den moderne kapitalisme. "Akkumuler, akkumuler – det er moses og profeterne" sagde allerede Karl Marx om kapitalismens indbyggede væksttvang, og det har man så gjort i et stadigt

mere opskruet tempo og i stadig flere egne af kloden. Og altså i det sidste godt halve århundrede med USA som drivende kraft.

Hvad indebærer denne akkumulations- eller vækstmani? Den indebærer at stadig større dele af tilværelsen kommerialiseres, dvs. vare-gøres. Det betyder igen, at stadig flere livsområder tingsliggøres, dvs. reduceres til objekter, som kan formes og designes som ting, der derefter kan sælges på markedet og indgå i kapitalens kredsløb. Først var det naturen, der måtte holde for, hvorved have, skove, vandløb, enge, overdrev osv. blev gjort til 'naturressourcer', hvorfor hele kloden efterhånden er blevet til en stor fabrik, hvor der næsten ikke mere er plads til liv.

Dernæst var det menneskets tur, for hvis kapitalens vækstmaskine skulle fodres, måtte også mennesket reduceres til en 'ting', dvs. arbejdskraft slet og ret, altså et lille hjul i den store maskine, der kunne omdanne stigende mængder af naturressourcer til en forfærdelig masse ting.

For at sikre en afsætning for alle disse mange ting, måtte mennesket samtidig påtvinges rollen som forbruger, en opgave som har krævet ikke så lidt af en ekspansiv og aggressiv reklameindustri.

Dermed er kredsen sluttet: Som arbejdskraft på den ene side og forbruger på den anden er mennesket ligesom naturen reduceret til en brik i en kæmpe økonomisk maskine!

Det er hele denne økonomiske karrusel, der foruden at have slavebundet mennesket nu tillige har bragt os på kollisionskurs med selve livsbetingelserne på denne klode. Hvis vi for alvor ønsker, at gøre noget ved det, må vi derfor gøre op med selve systemet og dets indbyggede væksttyranni. Men ikke nok med det: Vi må også gøre op med de forsøg på 'green-washing', hvorved man forsøger at bilde os ind, at vi da sagtens kan forene fortsat økonomisk vækst med hensyn til miljø- og klima, ja, at fortsat vækst nærmest er en forudsætning for, at vi kan gøre noget alvorligt ved klima- og miljø. Grøn eller bæredygtig vækst kalder de denne forjættede vej ud af krisen, som bl.a. regeringens klimakommission har gjort sig til talsmand for. Det er og forbliver dog en illusion, som kun har eet eneste formål: At lulle os i søvn!

Derfor har græsrodderne da også en anden dagsorden: "System change – not climate change" er titlen på den Deklaration, som sidste år blev udarbejdet under Klimaforum09 i København og som ca. 500 organisationer siden har tilsluttet sig. Under samme overskrift afholdes i år Klimaforum10 i en teltlejr uden for Cancun. Lige siden afslutningen af COP15 i København har mexicanske græsrodder arbejdet for, at skabe et modstykke til den top-styrede COP-proces og dermed videreudvikle den bevægelse fra neden, der fik mund og mæle i København. Det er heldigvis lykkedes – bl.a. med danske græsrodders hjælp.

Ved Klimaforum10 er et af de centrale temaer netop et opgør med kapitalens vækst-tyranni – ligesom det også var det i København. Blandt græsrodder verden over er der således ved at blive udkrystalliseret et nyt begreb, et mod-begreb eller et modstands-begreb: På dansk kalder vi det for Mod-vækst, på engelsk De-growth, på fransk De-croissance, ja, begrebet er på dagsordenen i flere og flere lande. Udgangspunktet for dette mod-begreb er den indlysende erkendelse af, at det ganske enkelt er fysisk umuligt at opretholde fortsat økonomisk vækst på en begrænset klode. Den store udfordring er imidlertid at sandsynliggøre, at man godt kan forene økonomisk mod-vækst med øget beskæftigelse, for under det eksisterende regime forholder det sig jo omvendt.

På det principielle plan er argumentationen ligetil: Vi skal satse på kvalitet frem for kvantitet. Det eksisterende vækst-regime er nemlig et kvantitets-regime, et brug-og-smid-væk-regime, hvor kvaliteten af det, der fremstilles, bliver fortsat ringere. Heroverfor skal vi sætte et kvalitetsregime, dvs. ordentlige fødevarer, ordentlige huse, ordentlige klæder, en ordentlig sundheds- og omsorgssector, gode uddannelser osv. Alt dette kræver flere hænder og ikke færre, især hvis det skal foregå på en måde, der samtidig er skånsom overfor natur- og miljø. Et sådant kvalitetsregime betyder i øvrigt også, at der skal være så kort vej som muligt mellem produktion og forbrug, hvorfor det eksisterende globale økonomiske kredsløb skal erstattes af lokale og regionale kredsløb. Det indebærer en re-lokalisering af en produktion, der over de sidste mange år er blevet 'out-sourcet'. Også det betyder flere arbejdspladser – ikke færre.

Én ting er imidlertid den principielle argumentation, en anden at omsætte den til konkret praktisk politik. Skal det lykkes er det nødvendigt, at der skabes en langsigtet alliance mellem miljøbevægelsen og folk der har deres rødder i produktionen, herunder ikke mindst fagbevægelsen. Heldigvis er det allerede så småt ved at ske – i Danmark såvel som internationalt. Dette strategiske perspektiv er godt nok ikke på dagsordenen ved COP16, men det er det til gengæld ved Klimaforum10.

Det er Græsrodderne der viser vejen! Kom og vær med i kampen! Det er vores fremtid, der står på spil!